

SÁNDOR L. ISTVÁN

A tündérek érintése

■ SHAKESPEARE: SZENTIVÁNÉJI ÁLOM ■

Csutkai Csaba felvétele

„Egészen olyan, mintha színházban lennénk” – mondja Vackor (Honti György), az erdei próbára érkező mesteremberek vezetője, amikor kifordul velük a forgószínpad, és ott állnak valamennyien a rivalda előtt. A színház a színházban jelenet szereplői ezúttal nem képzeletben rendezik be a színházukat, hanem valóságos színpadon állnak, onnan néznek ki a nézőtérre. Magát az épületet mustrálják. „Hátul meg az öltözők lesznek” – mondja Vackor, s a szereplők a színpad háta mögé kémlelnek. A nyíregyházi színészek ezzel a gesztussal veszik birtokukba felújított színházukat, s kínálják fel a nézők számára a közös játék büszkén vállalható helyszínékként.

Színháznyitó előadásnak készült tehát a nyíregyházi *Szentivánéji álom*, amely nemcsak azt mutatja be, hogy mit tud az új színpadtechnika (forog a forgó, mélysége támad a térnek, artisztikus világítási effektek színezik a produkciót), hanem azt is, hogy milyen művészi elképzelések jegyében folytatja munkáját a társulat (oldott, könnyed, de nem mélység nélküli játékot látunk).

Kövér Judit (Pókháló), Milka Julianna (Babvirág), Kútvölgyi Erzsébet (Titánia) és Egyed Attila (Zuboly)

KARSAI GYÖRGY

Talavera (száj)hőse

■ EUGENE O'NEILL: PÁRBAJHÓS ■

Eugene O'Neill hagyatékából önéletrajzi ihletésű drámák sora került elő: a *Hosszú út az éjszakába*, a *Boldogtalan hold* és nem utolsósorban az *A Touch of a Poet*, amely korábban *Egy igaz úr*, most *Párbajhós* címen jelent meg a magyar színpadon. Ha e három dráma alapján kirajzolódó O'Neill-kép akár csak haloványan is utal a valóságra, akkor nem lehetett irigylésre méltó élete senki-nek, akivel az író közelebbi kapcsolatba került. Bármelyiket olvasuk-látjuk, a kifinomult lelki terrort rendkívüli örömmel alkalmazó, a fizikai erőszaktól sem visszariadó zsarnok önmarcangolásra is hajlamos jelleme rajzolódik ki. A *Párbajhós* Cornelius Melodyja például egyszerre hithű hazafi (mármint ír hazafi a Boston mellett porfészekben, eme helyzet minden nevelésgesztikus következményével) és alkoholista, a családját terrorizáló, koldusszegény, semmittevő macsó. *Melody őrnagy úrnak* szólíttatja magát egykori káplárjával, a talaverai csata évfordulóján minden évben felölti hajdani uniformisát, és a tükör előtt pózolja Byront szaval ripacskodva.

Deák Krisztina rendezése az Ericsson Stúdióban jó érzékkel döntött a Rátóti Zoltán alakította Cornelius Melody abszolút főszereppé avatása mellett. Rátóti aprólékosan kidolgozza a részeges vadállat gesztusait, mimikáját, s minden bizonnyal arra is

képes lenne, hogy a durva embertelenség máza mögül elővilantsa a harctér egykori hőset, a sármos katonatisztet, akit Wellington megdicsért a katonái előtt, s akinek lábai előtt heverték a legszebb spanyol nők. Sajnos ez utóbbi, nagyon fontos jellemvonás csak a verbalitás szintjén érvényesül. Az a gyanúm, hogy ennek elsődleges oka O'Neill drámájában keresendő. Egyszerűen nincs jól megírva a szerep. Sehol nem érzékelhető, hogy ez a parazita emberoncs, akit felesége máig bódult szerelemmel imád, valaha is értékes tulajdonságokkal bírt volna. Inkább lánya lázadó (bár sajnálatos dramaturgiai bukfenccel folyamatosan visszavont) szemrehányásaival érthetnének egyet, ha ezek az apa-lánya összecsapások rendszeren ki volnának dolgozva.

Sajnos a Sara Melodyt alakító Szinetár Dóra színészi eszközei ma még nem teszik lehetővé, hogy Rátóti színpadi jelenlétének, fölényes-nyomasztó szakmai (színészi) tudásának egyenrangú partnere legyen. Pásztor Edina visszafogottan, semmit sem eltulozva játssza Nora Melody, az évtizedek óta vakon szerelmes, megalázott és tönkretett feleség hálátlan – mert teljességgel megiratlan – szerepét. Mivel semmit nem tudunk meg odaadó szerelmének akár egykori, akár jelenlegi motívumairól, csak a *de gustibus non est disputandum* udvarias távolságtartásával figyelhet-

A rendező, Tasnádi Csaba legeredetibb ötlete az, hogy a „váltott gyermeket” Hippolytával (Gerle Andrea) azonosítja, így Oberon (Horváth László Attila) és Titánia (Kútvölgyi Erzsébet) „csatája” valójában érte folyik. Ez azt is jelenti, hogy a nyíregyházi változat Theseust és a tündérkirályt egyetlen szereppé vonja össze: az athéni uralkodó a nászára készül, amikor a rémült Philostrate (Hetey László) jelenti, hogy baj van, a menyasszonyt elragadták. Később az erdőben látjuk viszont Hippolytát, a jelekből egyértelmű, hogy ismét Titánia szeretője lett, tőle kell Theseusnak visszaszereznie, ellenvarázslattal visszacsábítania a lányt. Tasnádi tehát két cselekményszál összevonásával újat alkot, két fél történetből egy teljeset. Nem számol azonban azzal, hogy ezzel némileg összezavarja a darab struktúráját. Az érthető, hogy a rendező láthatóvá teszi a csak sejtetett homoszexuális motivációt, de a két szál összevonásával a racionális hatalmi logika és a tobzódó ösztönlét Shakespeare által egyértelműen elkülönített tartományai is összemosódnak. Így a szerelmesek számára sem kínálóknak alternatívák. Ha egybefolyik a nappali – a városi – és az éjszakai – a természeti – világ, akkor nincs honnan hová elmenekülni,

nincs miben alámerülni, hogy az erdei orgiából kijózanodva visszatérhessen az ember a racionális társadalmi kompromisszumokhoz. Ráadásul a rendelkezésére álló shakespeare-i anyagból, amelyet a merész alapötlet ellenére is túlságosan tisztelt Tasnádi, a történet lezárását sem tudja megoldani. Fontos az a gesztus, amivel Oberon–Theseus lemossa Hippolyta szeméről a varázsvirág levét (ebből egyértelmű, hogy Titánia ugyanazzal a módszerrel csábította magához a lányt, mint amellyel a férfi a számár szeretőjévé teszi az asszonyt), de megoldatlan az a pillanat, amikor Titánia is megszabadul a varázsszer hatása alól. Miért mond le ekkor olyan könnyedén Hippolytáról, ha eddig harcolt érte? Miért oszt engedelmesen áldást az esküvő után, ha a történet logikája szerint dühöngenie kellene elárultatása, becsapátása miatt?

Ugyanakkor a nyíregyházi előadás pontosan végigmeséli a négy fiatal szerelmes történetét, épp csak elmulasztja egyértelműen meghatározni ennek a szálnak a stílusát. A legérdekesebb az erdei veszekedés jelenete, ahol ruhatépésbe, cipőlehúzásba torkolló vad huzakodás zajlik. A mesterember-jelenetek ezzel szemben visszafogottak, pedig itt szabadabban bánik

az előadás a darabbal: mai kiszólások, új poénok is belekerültek a szövegbe.

Stílusproblémát sejtet a díszlet és a jelmez is. A kissé archaizáló polgárruhákba öltözött szereplők egy sudár fatörzsekkel berendezett térben mozognak. (Erdő helyett kerthelyiségbe érkeznek, ezt jelzik a vendéglői asztalok és székek. Van itt egy zongora is, amelyen időnként édes-bús melódiák szólalnak meg.) Az előadás látványvilága leginkább egy Csehov-darab atmoszféráját idézi fel. És ilyen a játék is: melankolikus, csalódott felnőtt történetet látunk, s nem archaikus, tobzódó, mitikus, naiv mesét a felnőtté válás kinjairól.

SHAKESPEARE: SZENTIVÁNEJI ÁLLOM (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)

FORDÍTOTTA: Arany János. DÍSZLET-JELMEZ: Zeke Edit. DRAMATURG: Kovács Kristóf. RENDEZŐ: Tasnádi Csaba.

SZEREPLŐK: Horváth László Attila, Kútvölgyi Erzsébet, Hetey László, Bárány Frigyes, Mezei Zoltán, Petneházy Attila, Sándor Júlia, Gosztola Adél, Honti György, Tóth Károly, Egyed Attila, Gyuris Tibor, Kocsis Antal, Koblicska Kálmán, Gerle Andrea, Csorba Ilona, Kövér Judit, Milka Julianna.

Cornelius Melody: Rátóti Zoltán

Schiller Kata felvétele

jük reményvesztett siránkozását szerelmére teljességgel méltatlan férjének pusztulásba rohanása miatt. A többiek – Bacsa Ildikó, Haás Vander Péter és Ujvári Zoltán – tisztességgel, hitelesen teszik dolgukat egy-egy jelenet erejéig.

A darabot Upor László jól mondhatóan, szépen fordította le (csak azt a kétszer is elhangzó sutaságot tudnám feledni, hogy „ha igaz szerelemmel szeretitek egymást, nincs a világon semmi, ami széjjelszakíthatna titeket”; ehelyett az „elszakíthatna titeket egymástól” fordulat magyarul lenne). Füzér Anni „játéktere” (ez lesz ezentúl a díszlet új elnevezése?) egyszerű, könnyen átlátható és bejátszható, ami nem kis teljesítmény az Ericsson pöttöm színpadán. Tán a kelleténél hangsúlyosabban sivár fogadóelső ez, ámbar mentségül szolgálhat, hogy az alkotók ebben is híven követik a szerző erre vonatkozó utasításait.

Megkockáztatom: a jellemrajzok sutaságai, a jelenetfelépítés hibái, a párbeszédgyöngéi bátrabb beavatkozással javíthatók lettek volna, s akkor tán megértenénk, miért fontos nekünk itt és most – 2001-ben Budapesten – Cornelius Melody örnagy, a lepusztult szájhős története.

EUGENE O'NEILL: PÁRBAJHÓS (Budapesti Kamaraszínház, Ericsson Stúdió)

FORDÍTÓ-DRAMATURG: Upor László. JÁTÉKTÉR: Füzér Anni. JELMEZ: Dóry Virág. ASSZISZTENS: Petyi János. RENDEZŐ: Deák Krisztina.

SZEREPLŐK: Rátóti Zoltán, Pásztor Edina m. v., Színetár Dóra, Bacsa Ildikó, Haás Vander Péter, Ujvári Zoltán.